

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Kateřina Vargová – Jiří Zákřavský
Článok / Article: Sportovní diplomacie KLDR: Únik z izolace?
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov –
UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences
and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

VARGOVÁ, K. - ZÁKRAVSKÝ, J. 2017. Sportovní diplomacie KLDR: Únik z izolace?. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 20, č. 3, 2017. ISSN 1335 – 2741, s. 45-69. Dostupné na internete:

<http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2017/3-2017/katerina-vargova-jiri-zakravsky.html>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

SPORTOVNÍ DIPLOMACIE KLDR: ÚNIK Z IZOLACE?¹

SPORTS DIPLOMACY OF DPRK: ESCAPE FROM ISOLATION?

Kateřina Vargov – Jiří Zkravsk*

ABSTRACT

North Korea represents a widely discussed issue. Its regime was a subject of many studies, not just lately, considering its ongoing nuclear program and tense relations with the United States of America, but in a long run as well. Its self-posed isolation and agonistic relations toward the outside world along with ownership of nuclear weapons make North Korea a specific unit in world's order. The article argues that DPRK in spite of its isolation is trying to break this self-posed state and establish contacts through sport and its sportsmen with various countries, even with the "hostile" ones like the United States of America and Japan. DPRK has the specific position in the international system and that makes it, in the perspective of sport, a more interesting subject to study. The article analyzed manners and habits of DPRK in the field of sports and sports diplomacy from late 80's to present. The analyses focus on visible manifestations of sports diplomacy and goals of DPRK's regime which is using its sportsmen and friendly matches and sports celebrities who are willing to get involved with the nondemocratic regime of North Korea to achieve breaking the isolation. Our results show that even in sports there are differences, where on one hand DPRK is trying to establish new contacts and on the other hand North Korea is not as open in the world of sports as it claims to be.

Key words: DPRK, North Korea, sports diplomacy, isolation, sports

* Bc. Kateřina Vargov je studentkou navazujcch magisterskch obor Mezinárodní vztahy a Politologie na Katedře politologie a mezinárodních vztah Fakulty filozofick Zpadoesk univerzity v Plzni, Jungmannova 1, Plze 301 00, esko, e-mail: vargova@students.zcu.cz.

PhDr. Jiří Zkravsk, Ph.D. působí jako odborn asistent na Katedře politologie a mezinárodních vztahů Fakulty filozofick Zpadoesk univerzity v Plzni, Jungmannova 1, Plzeň 301 00, esko, e-mail: jirkazak@kap.zcu.cz.

¹ Vydání článku je podpořeno z Institucionln podpory na dlouhodob koncepn rozvoj vzkumn organizace 2017 Katedry politologie a mezinárodních vztahů FF ZU.

Úvod

„*Na sportu záleží*“, tak začíná kniha **Andrei Markovitse** a **Larse Rensmanna**. (2010, s. 1) V tomto jednoduchém vyjádření se skrývá mnohé. Ať už jsme sportovními fanoušky, aktivními sportovci, nebo ne, nemůžeme popřít význam, který sport v současném světě má. S moderním sportem, nárůstem sportovních akcí na všech úrovních (od lokálních po světové) a zejména s jeho popularizací se sport stále častěji stává předmětem výzkumu v oblasti historie, sociologie (Horne, 1999) a v neposlední řadě v oblasti mezinárodních vztahů, kde si sportovní diplomacie jakožto subdisciplína veřejné diplomacie pomalu buduje své místo.

Sportovní diplomacie se stává objektem výzkumu zejména v souvislosti s konceptem tzv. měkké moci (*soft power*)² **Josepha Nye**. Také prostřednictvím sportu se státy snaží dosáhnout zlepšení své image v mezinárodním prostředí a rozšiřovat svůj vliv. Z tohoto důvodu můžeme říci, že se sport stal významnou součástí zahraniční politiky států. (Zákravský, 2016) Sportovní diplomacii chápeme stejně, jako ji popisuje **Stuart Murray** (2013, s. 12), tj. že ji i my spojujeme „[...] s vládami používajícími sportovce, aby umocnily diplomatickou zprávu [dané země], nebo se státy využívajícími sportovní události, aby zlepšily svůj obraz u globální veřejnosti, aby ochladily napětí při oslabování diplomatických vztahů nebo prostě aby otestovaly půdu pro případnou změnu politiky. Sportovní diplomacie překračuje kulturní rozdíly a vytváří možnosti pro alternativní cesty k překonání nepřátelství, [navázání] oficiálního dialogu a vztahů mezi lidmi, spojující odloučené národy prostřednictvím lásky ke sportu. Přesněji řečeno, sportovní diplomacie zahrnuje reprezentativní a diplomatické aktivity vykonávané sportovci ve prospěch a ve spolupráci s jejich vládami. Usnadňuje praxi tradiční diplomacie a využívá sportovce a sportovní události, aby upoutali, informovali a u zahraniční veřejnosti a organizací vytvářeli příznivou image, aby tvarovali jejich percepce tím způsobem, který (více) napomáhá [...] vládním zahraničněpolitickým cílům.“

Z předchozího odstavce je tedy zřejmé, že pod sportovní diplomacií si můžeme představit nespočet aktivit. Ve shodě s textem *Sport a mezinárodní vztahy. Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky* se domníváme, že

² Měkkou moc chápeme jako schopnost, jak utvářet preference ostatních zemí, respektive schopnost přimět ostatní státy, aby chtěly to samé, co stát, který se na ně snaží prostřednictvím měkké moci působit. Státy využívají takové zdroje měkké moci, jakými jsou sdílené hodnoty, kultura a politické instituce. (Nye, 2004)

však je možné rozlišit čtyři obecné nástroje, s nimiž státy, které využívají sportovní diplomacii pro své zahraničněpolitické cíle, mohou pracovat. Prvním z nich je pořádání mezinárodních sportovních akcí, které mají v důsledku své sledovanosti celosvětový dopad. Dalším z těchto nástrojů je zapojení a následně aktivní působení na půdě (významných) mezinárodních sportovních organizací, což je však spíše nástroj, který využívají primárně národy dožadující se mezinárodního uznání.³ Třetím nástrojem používaným v kontextu sportovní diplomacie rozumíme sponzoring sportovních oddílů s mezinárodním přesahem a konečně čtvrtým využívání sportovců jako tzv. „jiných“ diplomatů, respektive jako reprezentantů, kteří přináší zahraniční veřejnosti zprávu o své zemi. (Zákravský, 2016)

Zároveň **Derek Shearer** (2014, s. 56) tvrdí, že „*sport je v globalizovaném světě nepostradatelnou součástí měkké moci téměř každého státu*“, přičemž vlastně není podstatné, zda hovoříme o státech demokratických či o těch, které mají v porovnání s ostatními „*demokratický deficit*.“ V této souvislosti např. upozorňuje americký sociolog **Allen Guttmann** (2003), že právě sport se stal objektem zájmu jak ze strany fašistických režimů, tak i režimů komunistických. V dnešní době představuje sport pro nedemokratické země jeden z mála „bezpečných“ nástrojů, jak je možné pokusit se u mezinárodního společenství vylepšit svou image, aniž by byl přímo ohrožen vládnoucí režim. Zároveň sport představuje možnost jak navázat nové nebo prohloubit již vybudované kontakty. V souvislosti se sportovní diplomacií a nedemokratickými režimy jsou nyní hojně zmiňovány zejména Čínská lidová republika či monarchie Perského zálivu.

Specifickým nedemokratickým státem je Korejská lidově demokratická republika (KLDŘ), která i přes svůj izolacionismus participuje na mezinárodních sportovních událostech. Sport pro ni představuje jednu z mála možností, jak může alespoň částečně ze své mezinárodní izolace uniknout. Cílem tohoto textu, který právě čtete, je poukázat na specifika sportu a sportovní diplomacie, se kterou KLDŘ taktéž v rámci svých zahraničněpolitických aktivit pracuje. Rádi bychom v následujících pasážích upozornili také na dichotomii v zahraniční politice KLDŘ, kdy se Severní Korea navzdory své agresivní politice a dobrovolné izolaci snaží v oblasti sportu navazovat nové kontakty a částečně utopovat napětí, které sama vyvolává.

³ V této souvislosti zmiňme např. aktivitu Kosova, které se úspěšně snažilo vstoupit do mezinárodních sportovních organizací, ačkoliv stále není členem OSN. Např. součástí UEFA a FIFA se stala jeho národní fotbalová federace v roce 2016, byť stanovy těchto dvou organizací se dožadují právě členství žadatelské země v OSN.

Úvodní část textu je zaměřena na specifické postavení KLRD v mezinárodním systému s ohledem na její oproti dalším nedemokratickým státům ještě více omezené možnosti a kapacity, které může využívat v oblasti sportovní diplomacie. V další části textu se zabýváme vývojem sportu uvnitř Severní Koreje v kontextu tamní politiky a historickými sportovními milníky, které mohly v důsledku úspěchů severokorejských reprezentantů vést k pozitivnímu vnímání KLRD v zahraničí. V následující pasáži se budeme věnovat vztahům mezi Severní a Jižní Koreou, která pro KLRD představuje jejího největšího rivala. V předposlední části se zaměříme na konkrétní sportovce a na skutečnost, jak mohou pomáhat formovat vztahy mezi Severní Koreou a jinými státy. V závěru budou následně shrnuty ústřední teze textu.

1 Specifické postavení Severní Koreje a sportovní diplomacie

Nyní se vrátíme k nedemokratickým státům a nástrojům sportovní diplomacie, které tyto země využívají ve snaze o vylepšení svého obrazu v zahraničí. Pravděpodobně nejefektivnějším nástrojem sportovní diplomacie je pořádání celosvětově sledovaných sportovních akcí, typicky v této souvislosti můžeme hovořit o olympijských hrách či o kontinentálních nebo světových šampionátech v kopané. Pokud se země stane pořadatelem významné sportovní akce, jejíž organizace se jí vydaří, mělo by to v ideálním případě znamenat pozitivní percepce takového státu v zahraničí. Např. Katar patří v tomto ohledu k velmi aktivním zemím, kdy se na jeho půdě v nedávné době konal – kromě mnohých dalších každoročně opakovaných sportovních událostí – světový šampionát v plavání, házené, silniční cyklistice. Nyní se Stát Katar připravuje na pořádání největší sportovní akce, která se kdy na katarské půdě uskutečnila. Jedná se o Mistrovství světa v kopané připadající na rok 2022. V souvislosti s tímto nástrojem sportovní diplomacie nemůžeme dále opomenout např. Čínu, která v roce 2008 hostila letní olympiádu a o čtrnáct let později Peking přivítá tentokrát zimní olympijské hry, či Rusko, pořadatele světového fotbalového šampionátu v roce 2018.

Dalším nákladným nástrojem sportovní diplomacie, který je často využíván nedemokratickými zeměmi, je sponzorování aktivit sportovních oddílů s mezinárodním přesahem. Na tomto místě máme na mysli zejména finanční podporu, jež směřuje ke sportovním klubům, které se nenachází na území daného státu a zároveň jsou celosvětově populární, respektive participují na celosvětově populárních soutěžích. Např. oddělení ázerbájdžánské vlády,

keré má na starosti podporu turismu, sponzorovalo niekoľik sezón úspešný futbalový celek Atlético Madrid, ktorý na oplátku umiestil logo této organizace na své dresy. Obdobným způsobem podporují státem vlastněné aerolinky ze Spojených arabských emirátů několik předních (nejenom evropských) fotbalových celků či např. Kazachstán a Bahrajn financují činnost vlastních profesionálních cyklistických stájí.⁴ (Zákravský, 2016, s. 29–30)

Problémem však je, že tyto nástroje jsou finančně velmi nákladné a dovolit si je mohou pouze bohaté státy. Mezi ně rozhodně není možné zařadit námi zkoumanou Severní Koreu, které neoplývá takovými finančními zdroji. KLDŘ se totiž řadí mezi nejchudší státy světa, její HDP na obyvatele za rok 2015 bylo 1 700 amerických dolarů. (CIA The World Factbook, 2017) Nemůže si tedy dovolit investovat tolik finančních prostředků do zlepšování své image prostřednictvím těchto dvou nástrojů sportovní diplomacie.

Samozřejmě v porovnání s výše zmiňovanými státy by jistě měly hendikep i jiné země, nejen Severní Korea. Nicméně pro KLDŘ, která s rozpadem Sovětského svazu ztratila jednoho z klíčových spojenců, se situace od 90. let vyvíjela jen hůře. Země několikrát čelila hladomoru způsobenému špatnou zemědělskou politikou a nepříznivým počasím. Zatímco ekonomika Jižní Koreje neustále rostla, ekonomika KLDŘ více a více upadala (Merkel, 2008, s. 294), ani tento fakt však neznamenal, že by se Severokorejci vzdali svého nákladného jaderného programu. Pro Severní Koreu, která si zvolila cestu izolace a jejíž ekonomika je v porovnání se silnými ekonomikami východní Asie zanedbatelná, tedy nezbyvá moc nástrojů, jak zlepšit svou image na mezinárodní scéně, což platí nejenom v souvislosti s výše zmiňovanými nástroji sportovní diplomacie.

Další výraznou nevýhodou, kterou na sebe Severní Korea vlastně sama uvalila, je její izolacionismus. Ačkoli má Severní Korea ambasády ve 47 zemích světa (Wertz, 2016), nedá se říci, že by vztahy s těmito zeměmi byly přátelsky naladěny. To neplatí ani o největším „spojenci“ severokorejského režimu Čínské lidové republice. Vztah mezi Čínou a KLDŘ musíme chápat spíše pragmaticky. Severní Korea patří mezi nejchudší státy a nemá jiným trhům co nabídnout, pro KLDŘ představuje Čína jejího největšího obchodního partnera, ačkoli se od

⁴ V případě Kazachstánu se jedná o cyklistický tým nesoucí název shodný se jménem hlavního města státu, tj. Astana. Bahrajn od roku 2017 sponzoruje aktivity stáje Bahrain Merida, přičemž zakladatelem tohoto cyklistického týmu je syn bahrajnského panovníka šejk Násir bin Hamad Al-Chalífa.

vlády **Kim Čong-ila** snaží orientovat i na jiné státy, jako např. Rusko, ale i Japonsko, jehož pomoc v souvislosti s potravinovou krizí je nepostradatelná. (Merkel, 2012, s. 512) Pro Čínu je výhodné, aby severokorejský režim zůstal u moci a představoval jakéhosi „štěkajícího psa“, který bude neustále vrčet na svého největšího nepřítele, tj. na Spojené státy americké. Udržování statu quo na Korejském poloostrově je však i v zájmu Spojených států (Merkel, 2008, s. 294), které tak mohou s odkazem na hrozbu, kterou pro ně severokorejský režim představuje, posilovat svou vojenskou přítomnost v regionu východní Asie a tím kontrolovat prostor, který spadá do sféry vlivu Čínské lidové republiky.

Je tedy možné říci, že KLDŘ tak nezbyvá nic jiného než se spolehnout primárně na vlastní sportovce a jejich výkony a úspěchy v budování pozitivní image a na další zahraniční osobnosti sportovního světa, které jsou ochotné poznávat Severní Koreu, přinášet informace o této izolované a nedemokratické zemi a snažit se s ní prohlubovat spolupráci.

2 Sport a Severní Korea

Již v 80. letech si **Kim Čong-il** uvědomoval sílu sportu. Sport pro severokorejský nedemokratický režim představoval užitečný nástroj jak v domácí, tak v zahraniční politice. **Kim Čong-il** ve své řeči z roku 1986 představit změnu ve vnímání sportu, když hovořil o tom, že směrem dovnitř státu představuje sport nástroj, jak upevnit „ducha národa“ a posílit společnou identitu. Směrem k mezinárodnímu společenství je sport nástrojem jak zlepšit image KLDŘ a navázat nové či prohloubit staré přátelské kontakty. (Kim, 1986) Velkou výhodou sportu je také fakt, že nepředstavuje výraznou hrozbu pro režim samotný, nemá žádné nástroje, jak by mohl režim svrhnout, či mu přímo odporoval a je poměrně snadno kontrolovatelný. Pro sport na rozdíl od jiných společenských aktivit v KLDŘ neplatí stejná pravidla a představuje jednu z rovin, ve které je silně cítit korejský pan-nacionalismus, respektive odkazování na jednotný korejský národ a možné budoucí sjednocení Severní a Jižní Koreje.

Kim Čong-il sám viděl ve sportu příležitost, jak získat mezinárodní pozornost a možnost, jak přinést hrdost severokorejskému národu, proto začal se sportovci a atlety, kteří se umístili na vysokých příčkách prestižních světových šampionátů, jednat jinak. Pokud jsou sportovci úspěšní, dostane se jim státních poct a lepšího postavení v rámci režimu. **Kim Čong-un** přenesl odměňování sportovců ještě o několik stupňů výše. Nejen že pořádá soukromé bankety, ale za jeho režimu jsou tyto sportovci štědrě odměňováni. Dosáhnou na komodity, které nejsou běžnému

obyvatelstvu dostupné, ať už se jedná o luxusní domy a byty nebo automobily. Rovněž se jim dostává vysokých poct v podobě nejvyššího státního vyznamenání. Úspěchy severokorejských sportovců jsou poté často použity k propagandě a posilování nacionalismu. (Park, 2016) Můžeme tedy říci, že tyto úspěchy působí jak směrem dovnitř do státu, kde mohou napomáhat k legitimizaci tamního politického režimu, tak k mezinárodnímu publiku.

A jaké sporty a hry jsou populární v Severní Koreji? Asi není překvapením, že jako všude jinde ve světě se největší popularity dostává fotbalu. Pro Severokorejce je právě fotbal jedním z nejčastěji praktikovaných volnočasových sportů. (Park, 2016) V profesionálním fotbalovém světě bylo největším fotbalovým úspěchem pro Severní Koreu Mistrovství světa v roce 1966, kdy se severokorejský tým probíjelo do čtvrtfinále. Jednalo se o první asijský tým, kterému se povedlo postoupit mezi osm nejlepších účastníků světového šampionátu. Během turnaje v roce 1966 dokonce KLDK porazila tehdejšího favorita, jímž byl italský výběr. Nicméně ve čtvrtfinále prohrála s Portugalskem, jehož vítězství v poměru 5:3 režíroval nejlepší střelec mistrovství **Eusébio**, který zaznamenal v duelu s KLDK hned čtyři branky.

Poté se Severokorejci nedařilo a kvalifikovali se na závěrečný turnaj mistrovství světa až v roce 2010. Kapitánskou pásku tehdy nesl **Jong Tae-se**, který se do podvědomí fotbalových fanoušků zapsal díky nekontrolovatelnému vzlykání během korejské hymny. Zajímavé je, že místní a asijské fotbalové ligy nejsou v Severní Koreji až tak populární, jak by se na první pohled mohlo zdát. Daleko populárnější jsou evropské týmy, jejichž zápasy bývají vysílány živě, což také není v Severní Koreji standardem.⁵ (Merkel, 2012, s. 513)

Mezi oblíbené sporty se řadí i basketbal, jehož fanouškem je i nynější vůdce **Kim Čong-un**. (Merkel, 2012, s. 508) Od 50. do 80. let byl v KLDK zakázán baseball, bylo na něj nahlíženo jako na imperiální nástroj USA. Zároveň se jedná o vysoce oblíbený sport v Japonsku, které díky jeho koloniální správě v letech 1910 až 1945 představuje vedle USA druhého největšího nepřítele pro severokorejský režim. K uvolnění došlo až v 80. letech, kdy se v Čínské lidové republice začal baseball praktikovat. Právě díky čínskému vlivu KLDK upustila od zákazu hraní baseballu a v srpnu 1990 vstoupila do Mezinárodní baseballové asociace. (Merkel, 2012, s. 507)

⁵ Např. úspěch, kterého KLDK dosáhla na olympiádě v Londýně 2012, kdy vzpěrač Om Jun-čchol získal zlatou medaili, byl vysílán s několikadenním zpožděním. (Taylor, 2016)

K posilování jednoty a loajality slouží severokorejskému režimu masová gymnastická cvičení. Ta měla v komunistických režimech obecně dlouhou tradici a jejich pravidelné opakování a ritualizace „[...] hrála důležitou roli ve všech komunistických zemích [...].“ (Roubal, 2003, s. 2) V současnosti nejznámější z takových cvičení v KLR představuje Arirang festival, který se poprvé uskutečnil v roce 2002 jako konkurence tehdy konanému Mistrovství světa ve fotbale, které pořádala Jižní Korea spolu s Japonskem. Festival měl rovněž ukázat přátelskou tvář severokorejského režimu, obzvlášť potom co byla Severní Korea americkým prezidentem **Georgem W. Bushem** označena za stát tzv. osy zla.⁶ (Merkel, 2008, s. 304) Arirang festival slouží jak k propagandě a podpoře vládnoucí linie **Kimů**, tak k oslavě tradic a historie korejského národa, zároveň také k odmítnutí globalizace a modernizace. (Merkel, 2012, s. 515–516) Tento festival se řadí k největším masovým gymnastickým představením na světě a v roce 2007 byl zapsán do Guinnessovy knihy rekordů, kdy na něm participovalo přes sto tisíc účinkujících. (Guinness World Records, 2017)

Festival se skládá ze tří základních prvků: gymnastické choreografie, lidské mozaiky a hudby. Na stadiónu vystupuje několik desítek tisíc gymnastů a tanečníků využívajících vlajky, švihadla, balóny a další náčiní ve vysoce synchronizované choreografii, za nimi je vytvořena lidská mozaika, kdy 20 000 studentů drží nad hlavami barevné karty, které tvoří obrázkovou knihu o 200 stránkách. (Merkel, 2012, s. 515) Celou scénérii pak doprovází hudba, která umocňuje efekt celého vystoupení. Arirang festival byl pořádán v letech 2002 až 2005, 2007 až 2013 a 2015. Zatímco v roce 2002 byl festival pro mezinárodní pozorovatele uzavřen, postupně se jim začal otevírat. První delegace, které mohly toto již nevídané představení spatřit, byly z Číny, Ruska a Mexika. S tím, jak rostl mezinárodní zájem o Arirang festival, byla v roce 2005 zřízena přímá letecká linka ze Soulu do Pchjongjangu. Vzhledem k rostoucímu počtu diváků z Evropy a Ameriky docházelo během pořádání festivalu v hlavním městě k odstranění protiamerické propagandy. (Merkel, 2012, s. 515) Přítomnost mezinárodního obecenstva na festivalu byla pro režim klíčová, bez mezinárodních pozorovatelů by nemohl režim demonstrovat svou sílu a odhodlání svého obyvatelstva. Celým festivalem je rovněž cítit korejský pan-nacionalismus a touha po sjednoceném národě. (Merkel, 2012, s. 518–519)

⁶ George W. Bush takto označil státy podporující terorismus a vyvíjející zbraně hromadného ničení. Mimo Severní Koreu do této skupiny zařadil i Irák a Írán.

Severokorejský režim aktivně podporuje sporty související s národní obranou, jako jsou například střelba, box nebo taekwondo. Severokorejské taekwondo se však svými pravidly liší od jihokorejského taekwonda. Taekwondo vznikalo ve 40. a 50. letech minulého století. První, kdo se pokusil o sjednocení nově vznikajícího bojového umění, byl jihokorejský generál **Čchö Hong-hui**, který v roce 1955 založil první Korejské sdružení taekwonda (*Korea Taekwondo Association* – KTA) a stal se jeho prvním prezidentem. Nicméně pro jeho autoritativní přístup byl nucen rezignovat a v roce 1966 založil Mezinárodní federaci taekwonda (*International Taekwondo Federation* – ITF). Kvůli obavě, že by taekwondo mohlo být využito Severokorejci v boji proti Jihokorejčům, zakázala jihokorejská vláda generálu **Čchö** vyučovat toto bojové umění v KILDR. Rovněž prezident **Pak Čong-hui** viděl v nově vznikajícím bojovním sportu potenciál – taekwondo mohlo být, a také bylo, využito jako národní sport sloužící k posílení korejského nacionalismu a vymezení se vůči negativnímu odkazu japonské okupace. Zřejmě kvůli tomu, že bylo na taekwondo nahlíženo jako na politický nástroj, **Čchö** odešel do exilu. Usadil se v Kanadě, odkud šířil „svůj“ ITF-styl taekwonda do celého světa. (Eisenhart, 2015; Goldman, 2002; Green, 2013) V roce 1973 byla v Jižní Koreji založena Světová federace taekwonda (*World Taekwondo Federation* – WTF), od roku 2017 vystupující pod názvem *World Taekwondo* (WT).⁷ Do čela WT se postavil **Kim Un-yong**, který byl zároveň viceprezidentem Mezinárodního olympijského výboru. Díky němu se povedlo ustanovit taekwondo jako olympijskou disciplínu (Green, 2003, s. 205–206), samozřejmě s prosazením pravidel WT-stylu praktikujícího jihokorejskými sportovci. Severní Korea oproti tomu praktikuje taekwondo v tzv. ITF-stylu. Jelikož se na olympijských hrách povedlo prosadit pravidla taekwonda WT-stylu, nejsou severokorejští sportovci schopni v této disciplíně participovat. (Eisenhart, 2015)

Větší apel na využití sportu jako diplomatického nástroje je zřejmý od nástupu **Kim Čong-una**, který v tomto ohledu překonává svého otce a investuje do budování rozsáhlých sportovišť, štědrého odměňování úspěšných sportovců, pořádání banketů a otevírání nových sportovně orientovaných škol, jakou je například i Mezinárodní fotbalová škola v Pchjongjangu, která si slibuje, že vychová nového **Lionela Messiho**. (Vice Sports, 2016)

⁷ K této změně názvu došlo kvůli negativní konotaci původního akronymu WTF. (World Taekwondo, 2017)

3 Korejsko-korejské vzťahy optikou sportu

Jak už plyne z kapitoly výše, jsou vzťahy mezi KĽDR a Korejskou republikou velmi komplexní problematikou. Státy jsou navíc stále ve válečném stavu, vzhledem k tomu, že mezi nimi nikdy nedošlo k podepsání mírové smlouvy, která by ukončila válku probíhající v první polovině 50. let minulého století. Ačkoli se o korejském znovusjednocení často hovoří, je v blízké budoucnosti nedosažitelným deklarovaným cílem obou korejských vlád. Pád severokorejského režimu a rychlé sjednocení nepředstavuje optimální scénář pro Jižní Koreu, která by musela absorbovat velkou finanční zátěž, jež by na ni Severní Korea přenesla. Rovněž počet Severokorejců, kteří by zamířili na jih, by mohl rychle způsobit ekonomický kolaps. (Merkel, 2008) Z toho důvodu se vlády Jižní Koreje usilující o sjednocení snaží napřed stabilizovat situaci v KĽDR, proto jsou také ochotné v mnoha věcech severokorejskému režimu ustoupit.⁸ Na rozdělený národ, který od sebe více než šedesát let odděluje demilitarizovaná zóna, hluboké politické neshody, bezpečnostní obavy i významné společenské rozdíly, čeká ještě dlouhá cesta k sjednocené Koreji, pokud je vůbec unifikace Korejského poloostrova reálná. To však ne úplně platí ve světě sportu, který jak si níže ukážeme, představuje s většími či menšími překážkami odrazový můstek pro sblížení Severní a Jižní Koreje. Jak jsme již naznačovali, panuje ve světě sportu silný korejský pan-nacionalismus a to jak ze strany Severní Koreje, tak jejího jižního souseda. Vzájemné podporování jednotlivých sportovců nebo týmů na mezinárodních soutěžích je normálním jevem. Není proto ani překvapením, že oblíbencem severokorejských médií je jihokorejský fotbalista **Pak Či-song**⁹ (Merkel, 2008), jeden z nejslavnějších a neúspěšnějších asijských fotbalistů v historii.

Jedním ze zásadních milníků ve vývoji Korejského poloostrova byly Letní olympijské hry 1988 pořádané v Soulu. Jižní Korea usilovala o pořadatelství her

⁸ Např. v době kdy začala Severní Korea vyvíjet jaderné zbraně a Bushova administrativa navrhovala preemptivní útok a uvalení vysokých sankcí na režim KĽDR, Korejská republika byla silně proti těmto zásahům. Režimu KĽDR výměnou za ukončení jaderného programu poskytovala Korejská republika štědrú ekonomickou a potravinovou pomoc. V rámci přátelských vztahů se Jižní Korea rovněž vzdala možnosti na sjednocení tím, že by Severní Koreu absorbovala. (Bae, 2010, s. 336–340)

⁹ Pak Či-song byl součástí jihokorejské fotbalové reprezentace, která na světovém šampionátu pořádaném právě v Jižní Koreji a Japonsku v roce 2002 skončila na čtvrtém místě. Následně tento záložník přestoupil do nizozemského klubu PSV Eindhoven a dalších sedm sezón strávil ve slavném anglickém celku Manchester United. Ve své profesionální kariéře, kterou ukončil v roce 2004, hrál také za londýnský celek Queens Park Rangers.

zejména z důvodu toho, aby mohla světu předvést svůj ekonomický progres, posílit legitimitu nového režimu a získat pozornost mezinárodního společenství a tím odradit potencionální agresi ze strany KLTR. (Manheim, 1990) Mezinárodní olympijský výbor se domníval, že hry uspořádané na Korejském poloostrově by mohly pomoci sblížit tyto dva znesvářené státy. Severní Korea dokonce navrhla spolupřádání her mezi KLTR a Korejskou republikou, nicméně kladla neúměrné požadavky, např. rozdělení sportovních klání v poměru 50:50 či pořádání zahajovacího a závěrečného ceremoniálu. Zatímco jihokorejští představitelé byli ochotní některým požadavkům KLTR ustoupit, Mezinárodní olympijský výbor zastával nekompromisní postoj a KLTR nabídla možnost hostit pouze dvě disciplíny. Shodu mezi Mezinárodním olympijským výborem, Jižní a Severní Koreou se najít nepodařilo (Radchenko, 2011) a KLTR nakonec hry bojkotovala, stejně jako Olympijské hry konané v roce 1984 v Los Angeles. K bojkotu se připojila Kuba, která podporovala nároky KLTR, dále na Hrách odmítly participovat Albánie, Etiopie, Madagaskar, Nicaragua a Seychely. Sovětský svaz stejně jako Čínská lidová republika naopak severokorejské volání po bojkotu olympiády ignorovaly. Oba státy se jí zúčastnily, což mělo vliv na normalizaci vztahů s Jižní Koreou. Olympijské hry v Soulu 1988 ukončily soutěžení mezi KLTR a Korejskou republikou v rámci sportovního zastoupení, kdy během studené války oba korejské státy prohlašovaly, že právě ony jsou tím pravým reprezentantem korejského lidu a odmítaly vystupovat na sportovních akcích, kde již participoval jejich rival. (Merkel, 2008) Změna pak přichází s koncem studené války, později doprovázená novou zahraniční politikou jihokorejské vlády vůči KLTR, tzv. sluneční politikou (*Sunshine Policy*)¹⁰ praktikovanou od roku 1998. Ze strany KLTR rovněž dochází ke změně, režim si chce skrz sportovní výměny zajistit politickou legitimitu. Zároveň tak Severní Korea vyslala signál, že je ochotna vstoupit do světa mezinárodního sportu a tím potažmo do mezinárodní politické arény. (Merkel, 2008)

¹⁰ Sluneční politika představovala jihokorejskou strategii uplatňovanou vůči KLTR v letech 1998 až 2008, jejímž cílem bylo, aby se KLTR vzdala svého nepřátelského postoje a své izolace. (Levin – Han, 2002, s. 23) Tato politika měla tři hlavní pilíře: „[z]prvė Korejská republika oznámila, že nebude tolerovat žádné vojenské provokace KLTR; zadruhé se Korejská republika zavázala, že v případě znovusjednocení Koreji nepohlíží Jižní Korea Severní Koreu; třetím principem je pak to, že Korejská republika bude podporovat mezikorejskou výměnu a spolupráci.“ (Kudláčová, 2014, s. 74)

Sjednocení Korejského poloostrova stále zůstává v nedohlednu, nicméně v oblasti sportu se tomuto snu již země několikrát přiblížily, ale posléze také vzdálily. V roce 1963 vůbec poprvé došlo k diskuzi o vyslání společného korejského týmu na Olympijské hry 1964 do Tokia, nicméně po třech schůzkách z jednání sešlo. Poté se objevilo ještě několik pokusů o vyslání společného týmu, zejména díky neúměrným požadavkům KLDK se ale nepodařilo žádný z nich realizovat. S koncem studené války však přichází změna. Státy mezi sebou přestávají soupeřit a již v roce 1990 dojde k uspořádání „unifikačních fotbalových zápasů“ (Merkel, 2008, s. 298), které odstartují celou sérii podobných přátelských zápasů, nejen ve fotbale, ale i jiných sportech.

V roce 1991 se poprvé podařilo vyslat sjednocený tým, zastupující obě Koreje, na významnou světovou soutěž – Mistrovství světa ve stolním tenise, které se konalo v japonské Čibě. Ženský a mužský tým složený ze sportovců z obou států soutěžil pod společným názvem Korea a byla zde poprvé využita sjednocená korejská vlajka – modrý korejský poloostrov na bílém poli. (Crouch, 2016; Merkel, 2008) Ženskému týmu se nakonec na turnaji podařilo triumfovat a získat zlaté medaile. Toto vítězství má stále velký ohlas a rezonuje ve vztazích mezi Severní a Jižní Koreou jako případ, kdy došlo k nalezení shody. Je tedy možné mezi těmito znesvářenými státy najít cestu ke spolupráci s pozitivními výsledky. Ten samý rok byl sjednocený tým vyslán na Mistrovství světa ve fotbale hráčů do 20 let.¹¹ Sjednocená vlajka poté poprvé zavlála na Olympijských hrách v Sydney v roce 2000, kdy na zahajovací ceremonii kráčely týmy severokorejských a jihokorejských sportovců bok po boku.¹² Stejný scénář se odehrával na dalších Letních olympijských hrách v roce 2004 v Athénách i Zimních hrách v Turíně o dva roky později.¹³ Obrovský význam nelze tomuto symbolického aktu odepřít, olympijské hry jsou nejsledovanější sportovní soutěží a obě země daly najevo dobrou vůli a ochotu překonat překážky.

Pro Letní olympijské hry 2008 v Pekingu bylo dokonce zvažováno vyslání společného týmu, který by reprezentoval jednotnou Koreu a to i přes to, nebo právě proto, že v roce 2006 proběhl v KLDK první test jaderné zbraně. Takový krok by představoval nejen obrovský pokrok v korejsko-korejských vztazích, ale

¹¹ Korejský tým postoupil ze základní skupiny a následně vypadl s Brazílií ve čtvrtfinále.

¹² Oba týmy na olympiádě soutěžily samostatně, šlo pouze o akt v rámci zahajovacího a závěrečného ceremoniálu.

¹³ Zimních olympijských her 2002 v Salt Lake City se KLDK neúčastnila. Celkově není KLDK na zimních olympiádách úspěšná a účastní se jich nepravidelně.

byl by přínosem i pro pořádající Čínu.¹⁴ Snahu o vyslání společného olympijského týmu lze interpretovat skrz otázky národní bezpečnosti, kdy si prostřednictvím mediální pozornosti věnované sportovním akcím snaží „*suverénní stát zajistit bezpečnost vlastních občanů nebo teritoriální integritu.*“ (Yu, 2008, s. 296) V případě Korejské republiky mělo dojít ke snížení napětí se stále agresivnějším severokorejským režimem. Zástupcům KLDŘ a Korejské republiky se však nepovedlo domluvit na složení týmu, ani na tréninkovém programu či na financování. Z vyslání jednotné korejské reprezentace tedy sešlo. (Merkel, 2008)

Od té doby můžeme opět vidět sportovce Severní a Jižní Koreje kráčet na olympijských ceremoniálech odděleně, což má opět velký symbolický význam. Navázat na vyslání společných týmů se od té doby nepodařilo, a to i díky politické situaci, kdy po druhém jaderném testu v roce 2009 došlo k prohloubení napětí ve vztazích se Severní Koreou. Ta dokonce odstoupila od šestistranných rozhovorů a ještě více se izolovala od okolního světa. (Landler 2009) Nicméně myšlenky na společnou olympijskou reprezentaci nevymizely a v poslední době se opět objevují zejména po zvolení **Mun Če-ina** v květnu 2017 jihokorejským prezidentem, který se zavázal zlepšit vztahy se severokorejským režimem (Yoo 2017) v souvislosti s nadcházejícími Zimními olympijskými hrami v roce 2018 v Soulu.

Po úspěchu na Letních olympijských hrách v Londýně v roce 2012, kdy severokorejští sportovci vybojovali celkem čtyři zlaté medaile, údajně **Kim Čong-un** instruoval národní sportovní komisi, aby na následující olympiádě konané v roce 2016 získala Severní Korea pět zlatých medailí a dvanáct dalších olympijských kovů. (Taylor, 2012; Ryall, 2016) Nicméně pozornost světové veřejnosti se na Letních olympijských hrách 2016 v Rio de Janeiru soustředila na fotografii, která se stala pro tyto hry ikonickou. Selfie pořízená **Lee Eun-ju**, jihokorejskou gymnastkou, která se vyfotila se svou severokorejskou soupeřkou **Hong Un-čong**, v některých západních médiích rozpoutala debatu o tom, co se po návratu do KLDŘ stane s **Hong Un-čong**, která se „provinila“ paktováním se s „nepřítelem“. Jak už z výše napsaného vyplývá, je jednota Korejského poloostrova severokorejským režimem podporována, talentované **Hong Un-čong** za fotografii žádný postih nehrozil. Ačkoli tvoří sportovci z KLDŘ na

¹⁴ Jednotný korejský tým by mohl zastínit problematiku (ne)dodržování lidských práv v Číně, na něž bylo světovými médii zejména v olympijském roce často odkazováno (viz např. reakce mezinárodního společenství na situaci v Tibetu).

světových soutěžích izolovanou skupinku a je jim údajně zakázáno navazovat bližší kontakty s atlety z jiných zemí, „přežila“ **Hong Un-čong** dokonce i fotografii z roku 2014, kde se na mistrovství světa v gymnastice v Nan-ningu objímá se špičkovou americkou gymnastkou **Simone Biles**. Společná fotografie **Lee Eun-ju a Hong Un-čong** byla příkladem síly sportovní diplomacie, která spojila dvě znepřátelené země. (Lee, 2016)

Další sportovní akcí, která měla přispět ke zlepšení vztahů ve východní Asii, bylo Mistrovství světa ve fotbale 2002. Mistrovství bylo pořádáno Jižní Koreou a Japonskem, a mělo hned několik prvenství. Jednalo se o první fotbalové mistrovství světa pořádané v Asii a první spolupořádané mistrovství vůbec. K spolupořádání byla přizvána i Severní Korea. (Cha, 2002) Ta se nakonec do spolupořádatelství nezapojila a místo toho uspořádala, jak bylo zmíněno výše, první Arirang festival, který měl fotbalové akci roku konkurovat. Pro KLDR je mistrovství světa citlivou otázkou, od roku 1966 se jí podařilo postoupit na závěrečný turnaj pouze jednou, a to v roce 2010. Když se v kvalifikaci v roce 1993 střetla s Korejskou republikou a následně prohrála, rozhodl se **Kim Ir-sen** národní tým z kvalifikačních duelů stáhnout na dobu pěti let. (Duerden, 2008) Dalším sportovním nástrojem, který má snižovat napětí mezi Severní a Jižní Koreou, jsou právě tzv. unifikační zápasy, které mají udržovat symbolickou jednotu Korejského poloostrova.

V roce 2017 se severokorejské hokejistky zúčastnily světového šampionátu v hokeji, zápasy jejich základní skupiny se uskutečnily v jihokorejském městě Kangnung. Ženskému národnímu týmu KLDR se však nepovedlo postoupit ze skupiny, ve které nakonec skončily na čtvrtém místě. Během jejich zápasů je povzbuzovali jihokorejští fanoušci, avšak jejich poslední zápas proti domácímu týmu prohrály 3:0 a s mistrovstvím se rozloučily. Jejich neúspěch severokorejská média nevysílala. (BBC, 2017) Hokejistky z KLDR se v Jižní Koreji objevily poprvé od roku 2014, kdy participovaly na Asijských hrách.

Ve stejném roce se také v Jižní Koreji uskutečnilo Mistrovství světa v taekwondu, jehož se účastnili i sportovci ze Severní Koreje, kteří zde měli exhibiční vystoupení na zahajovacím ceremoniálu a několik dalších vystoupení v okolních městech. Severokorejští sportovci praktikující ITF-styl taekwonda navštívili Jižní Koreu po téměř desetileté pauze. (Yoo, 2017) V souvislosti s jejich návštěvou navrhl nově zvolený jihokorejský prezident **Mun Če-in** zvážením vyslání jednotného týmu na Zimní olympijské hry 2018, které se budou konat v Soulu. Nezdá se však, že by jeho návrh byl reálně uskutečnitelný kvůli politickému napětí a krátkému času, který do olympiády zbývá. (Park, 2017)

Nicméně pro severokorejský režim představuje naději ve snaze usilovat o spolupořádání zimních olympijských her luxusní ski areál Masikryong Ski Resort,¹⁵ který byl vybudován jako symbol nového ekonomického růstu pod vládou **Kim Čong-una**. (Kang, 2013) Návrhy na spolupořádání olympijských her mezi rozdělenými Koreami představuje v poslední době živé téma, byť je tento scénář v kontextu soudobého napětí v regionu způsobeném dalšími raketovými testy KLDK více než nepravděpodobný.

Otázkou však zůstává, jak dlouho bude Jižní Korea ochotná finančně a materiálně podporovat Severní Koreu, a to i v otázkách sportu.¹⁶ S postupem času a novou generací můžeme pozorovat upadající zájem mladých o sjednocení Koreje, stejně jako dochází k takřka definitivnímu přetrhávání vazeb mezi rozdělenými rodinami díky nepropustné hranici ležící na 38. rovnoběžce. (The New York Times, 2014)

Jak jsme zmínili výše, je pro oba korejské státy dlouhodobým cílem opět sjednotit Korejský poloostrov. Z tohoto důvodu jsou projevy jednoty korejského národa v rámci sportu podporovány. Nicméně samotní sportovci KLDK jen málokdy poskytují rozhovor. Pokud se tak již stane, jen zřídka jsou zmiňovány odkazy na sjednocení Korejského poloostrova. (Chang, 2016) Zda jsou projevy přátelství, respektu a odkazů na jednotnou Koreu sportovci KLDK myšleny upřímně, nebo jsou nařízením vlády, můžeme pro nedostatek informací pouze spekulovat. Nicméně vzhledem k povaze **Kimova** režimu a jeho apelu na sportovní diplomacii se domníváme, že veškeré formální projevy striktně dodržují principy stanovené severokorejským režimem.

V rámci korejsko-korejských vztahů si i v oblasti sportu můžeme všimnout jisté dichotomie. Zatímco na prestižních mezinárodních soutěžích, jakými jsou například olympijské hry, můžeme vidět snahu sportovců ze Severní a Jižní Koreje stírat rozdíly mezi dvěma státy a slyšet prohlášení podobná tomu, které učinil **Kim Song Kuk**. Tento severokorejský sportovní střelec se nechal slyšet, že opravdového úspěchu by se korejskému národu dostalo, kdyby jejich společná vítězství putovala do sjednocené Koreje.¹⁷ (citováno dle Arirang News, 2016) Na druhou stranu, přijde-li na spolupořádání sportovních akcí, je

¹⁵ Tzv. zimní perla.

¹⁶ Například v roce 2002, kdy skončila smlouva mezi národním severokorejským fotbalovým týmem a jeho italským sponzorem Fila, poskytl jihokorejské ministerstvo pro sjednocení nejen finanční podporu, ale i materiální v podobě sportovní obuvi či dresů. (North Korea Economy Watch, 2005)

¹⁷ Kim Song Kuk, bronzový medailista na Letních olympijských hrách v Rio de Janeiru, také mezi prvními blahopřál svému jihokorejskému protějšku, který získal zlato.

severokorejský režim více než ostražitý. Kromě tzv. unifikačních zápasů, které se mezi KĽDR a Korejskou republikou konají od roku 1990, se režim přímo nepodílel na organizování žádných významných sportovních událostí, nepočítáme-li exhibiční vystoupení. Vzniká tedy nejen dichotomie mezi praktikovanou zahraniční politikou KĽDR a její sportovní diplomacií, kdy se severokorejský režim na jednu stranu chová agresivně, nedbá na doporučení mezinárodního společenství a nadále vyvíjí jaderné zbraně, na druhou stranu však můžeme vidět, že v oblasti sportu se snaží navazovat kontakty a zve nejruznější sportovce na exhibiční a přátelské zápasy. Nicméně i v rámci sportu samotného vznikají výrazné rozdíly, kdy se např. ze spolupřádání významných sportovních akcí KĽDR stáhne nebo si klade neúměrné požadavky, severokorejsťáci sportovci rovněž tvoří uzavřenou skupinu a neposkytují téměř žádná mediální prohlášení, což je opět v kontrastu s tím, jakých cílů se KĽDR snaží v rámci sportu dosahovat (získávání prestiže a mezinárodního uznání).

4 Slavní sportovci a severokorejská sportovní diplomacie

Mezi slavné sportovce, kteří mají vliv na korejsko-japonské vztahy, patří fotbalista **Jong Tae-se**, který se narodil v Japonsku, ale výchovy se mu dostávalo severokorejské. Svou kariéru zahájil v japonské J1 lize, v letech 2010 až 2013 působil v německé Bundeslize, v současnosti opět nastupuje v japonské J1 lize. Díky jeho agresivnímu stylu mu je přezdíváno „lidový **Rooney**.“ (Duerden, 2010) Kromě toho, že **Jong Tae-se** působí v japonské lize, hraje také v severokorejském národním týmu. Obdobný životní příběh je spojen i s **An Yong-hakem**, který hrál v jihokorejské lize a nyní nastupuje v nejvyšší japonské soutěži. Ačkoli se tito sportovci narodili v Japonsku, navštěvovali severokorejské školy a byli vychováváni v duchu severokorejského režimu. Oba dva se podle svých slov cítí být Severokorejci a jsou nadšení z toho, že mohou svou vlast reprezentovat. (citováno dle Duerden, 2008; 2010)

Dalším významným sportovcem v kontextu sportovní diplomacie je bývalý severokorejský basketbalový hráč **Ri Myong-hun**, který si později změnil jméno na **Micheal Ri**.¹⁸ **Michael Ri** je se svými 235 centimetry označován jako nejvyšší světový basketbalový hráč. **Ri** hrál za národní tým KĽDR a v 90. letech získal od **Kim Čong-ila** povolení odstěhovat do Kanady, kde trénoval s **Jackem Donohue**, bývalým trenérem kanadského národního týmu. **Ri** se chtěl tímto krokem přiblížit svému snu a hrát v NBA, několik severoamerických týmů také

¹⁸ Jméno Michael převzal po svém vzoru Michaelu Jordanovi.

projevilo o nevidaného hráče zájem, ale angažmá se **Riovi** získat nepovedlo. Svou roli v tom sehrála i administrativa Spojených států amerických, která zamítlá možné kontrakty s odkazem na zákon o obchodování s nepřítelem z roku 1917, který brání uzavírání jakéhokoliv obchodu s KLDR a jejími občany. (Nakamura, 1997) Zároveň panovala obava americké administrativy, že peníze, které by si **Ri** v NBA vydělal, by putovaly do KLDR, čímž by Amerika nepřímo podporovala severokorejský režim. Navzdory doporučení NBA, která všechny týmy instruovala k tomu, aby **Michaela Ri** nekontaktovaly, vyslalo několik celků z NBA do Ottawy své skauty, aby se mohli zblízka podívat na severokorejského basketbalistu. Několik z nich poslalo na Ministerstvo zahraničí dopisy potvrzující, že **Ri** by mohl být pro NBA přínosem. (Povtak, 1998) Sportovní manažerská skupina z Clevelandu dokonce zaslala žádost na americké ministerstvo financí, aby byla udělena výjimka a **Ri** mohl být draftován. Ministerstvo financí však návrh vetovalo (Nakamura, 1997), což pro **Michaela Ri** znamenal konec jeho snu a po několika letech se vrátil zpět do Severní Koreje, kde pokračoval se svou kariérou v národním týmu. **Ri** sám se nechal slyšet, že jeho angažmá v NBA mohlo pomoci nastolit přátelské vztahy mezi Spojenými státy a KLDR. (citováno dle Chinoy, 1998) Po dvou letech však došla americká administrativa ke změně názoru a své stanovisko v roce 2000 změnila. **Michaelu Ri** bylo dovoleno hrát ve Spojených státech, nicméně předchozí odmítnutí bylo **Kim Čong-ilem** chápáno jako urážka a **Ri** od něj nedostal povolení působit ve Spojených státech. (Traywick, 2014a) Spojené státy si tehdy nechaly ujít obrovskou příležitost k navázání neformálních vztahů s KLDR, zejména když severokorejský režim ukázal svou dobrou vůli při podpoře **Michaela Ri** v jeho snaze hrát v NBA a tím zároveň projevil zájem o navázání vztahu se Spojenými státy.¹⁹

V několika posledních letech je v souvislosti s bývalými sportovci, sportovní diplomacii, severokorejským režimem a basketbalem neodmyslitelně spjata jedno jméno – **Dennis Rodman**.²⁰ **Rodman** je prvním Američanem, který se

¹⁹ Na tomto místě můžeme pozorovat paralelu s dalším basketbalistou z nedemokratického asijského státu, který svými sportovními výkony prezentoval svou vlast na půdě USA v pozitivním světle. Máme na mysli čínského pivota Jaa Minga, jenž oproti Michaelovi Ri mohl do NBA nahlédnout a mezi léty 2002 až 2011 nastupoval za Houston Rockets.

²⁰ Dennis Rodman je pětinasobným šampionem NBA, který tyto tituly získal v barvách Detroitu Pistons a Chicaga Bulls. Po ukončení profesionální kariéry vstoupil do Basketbalové síně slávy. Klub z Detroitu jako poctu Rodmanovi vyřadil jeho trikot s číslem deset za sady dresů. Na druhou stranu bylo Rodmanovo jméno často skloňováno také v souvislosti s problémy se zákonem a závislostí na alkoholu.

osobně setkal s **Kim Čong-unem**, a zřejmě jediným Američanem, který jej prohlašuje za svého nejlepšího přítele. **Rodman** poprvé navštívil Severní Koreu v roce 2013 s několika dalšími hráči Harlem Globetrotters spolu s dokumentárním cyklem *Vice*. (Litao, 2017) Od té doby navštěvuje Severní Koreu několikrát ročně. V roce 2014 se rozhodl uspořádat exhibiční basketbalový zápas k příležitosti **Kimových** narozenin. Do KLR se s ním tehdy podívalo dalších sedm bývalých hráčů NBA. Na rozdíl od svých kolegů, kteří Severní Koreu navštívili spolu s **Rodmanem**, nešetří bývalý hráč NBA chválou na nejvyššího představitele režimu. Během jeho návštěvy byla diskutována otázka **Kennetha Bae**, který byl odsouzen k patnácti letům v pracovním táboře. Na **Rodmana** se snesla vlna kritiky za to, že nevyužil svého vlivu a nesnažil se americkému občanovi pomoci v návratu domů. (Mullen – Smith-Spark – Watkins, 2014) **Rodman** rovněž prohlašuje, že **Kim Čong-un** se snaží otevřít dveře k navázání diplomatických styků se Spojenými státy. Dále se nechal slyšet, že **Barack Obama** a **Kim Čong-un** by si měli zavolat, když jsou oba velkými basketbalovými fanoušky. Sám **Rodman** přiznává, že kontaktoval americké Ministerstvo financí a nabídl jim v tomto ohledu spolupráci. Americká administrativa mu však neodpověděla. (citováno dle Silberman, nedatováno) To ho ovšem neodradilo od jeho snahy „vylepšovat“ image KLR. V roce 2017 se do Severní Koreje opět vrátil, aby uspořádal další exhibiční zápas ke **Kimovým** narozeninám.

Dennis Rodman spolu s **Kim Čong-unem** odstartovali proces, který můžeme označit jako tzv. basketbalovou diplomacii. **Rodman** sám sebe chápe jako ústřední postavu, která by mohla sehrát klíčovou roli při otevírání dveří do Severní Koreje. Otázkou zůstává, zda právě kontroverzní postava, jakou je tento bývalý basketbalista, je tou nejlepší osobou, která by měla stát na počátku jakéhokoliv politického procesu.

Dalším aktérem navazujícím obdobným způsobem sportovní kontakty s KLR je dvojice z Kanady, **Dan Howe** a jeho syn **Scott**, kteří se v roce 2017 již podruhé vydali do KLR na hokejové přátelské zápasy mezi hokejovými nadšenci a národním týmem KLR, které **Scott Howe** před rokem začal v Severní Koreji pořádat. Na stránkách neziskové organizace Howe International Friendship League, kterou **Howe** založil, si může každý, kdo má zájem o hokej a poznávání Severní Koreje zakoupit sportovní zájezd. V roce 2017 se s ním vydalo do KLR celkem 18 hokejistů. (Schaefer, 2017) Hokejová delegace vedle sebe měla neustálý doprovod a celá výprava byla natáčena, včetně jejich turistických výletů, což podle slov účastníků výpravy bylo posléze využito k propagandě. (Marandola – Shivji, 2017)

Závěr

Severokorejský režim od konce 80. let chápe rostoucí význam sportu zejména v souvislosti s dosahováním mezinárodního uznání a navazováním kontaktů s ostatními aktéry mezinárodního systému. KLTR začala investovat více prostředků do sportu, ať už do budování sportovišť nebo do sportovců a atletů samotných. Nárůst těchto investic je patrný od nástupu **Kim Čong-una**, který se s pomocí **Dennise Rodmana** aktivně podílí na budování pozitivního obrazu KLTR skrze tzv. basketbalovou diplomacii. Sport je chápán jako neškodný prostředek, který nemůže aktivně ohrozit tamní nedemokratický režim, proto je Severní Korea ochotna navazovat kontakt prostřednictvím sportovních výměn a vysílat své přední sportovce na světové turnaje.

Vezmeme-li v potaz velikost Severní Koreje spolu s velikostí její populace a ekonomické a potravinové situace, která zemi trápí již desetiletí, je pozoruhodné, jakých výsledků dosahuje na nejsledovanější sportovní události – olympijských hrách. Můžeme říci, že se KLTR s celkovým počtem 54 medailí získaných na letních olympijských hrách, řadí mezi úspěšné státy.²¹ S ohledem na to, jak malé týmy sportovců z KLTR se olympijských her účastní,²² jsou jejich medailové zisky zejména v posledních několika olympijských hrách pozoruhodné. Tyto výsledky napomáhají pozitivní image, kterou si KLTR skrz úspěchy svých reprezentantů buduje. Co naopak do jisté míry poškozuje pozitivní vnímání KLTR v souvislosti se sportem, je chování severokorejských sportovců, kteří mají zakázáno komunikovat s reprezentanty jiných zemí a kteří tvoří na sportovních akcích neproniknutelnou, uzavřenou skupinu.

Přestože Severní Korea neupustila od vývoje jaderných zbraní a nedbá v této oblasti na nařízení a doporučení mezinárodního společenství a stále prosazuje severokorejský izolacionismus doprovázený odmítáním globalizace, můžeme vidět, že ve světě sportu se KLTR snaží nejen posilovat svou image a získávat mezinárodní uznání, ale rovněž navazovat nové vztahy. K tomu využívá nejen vlastních sportovců a atletů, ale i sportovní hvězdy jiných národností, jakou je např. **Dennis Rodman**.

V rámci komplexních korejsko-korejských vztahů, do kterých se promítá množství proměnných, představuje sport méně konfliktní oblast, ve které se

²¹ Pro zajímavost doplňme, že hned před KLTR je v tomto žebříčku Česká republika, která získala o dvě medaile více.

²² Např. na olympiádě v Rio de Janeiru v roce 2016 se účastnilo celkem 31 atletů, kteří získali sedm medailí.

oběma státům daří alespoň částečně prohlubovat spolupráci. Mezi úspěchy sportovní diplomacie tak patří nejen vítězství jednotného ženského korejského týmu na Mistrovství světa ve stolním tenise 1991, ale i společný nástup týmů z KLDŘ a Korejské republiky na zahajovacích ceremoniálech na olympiádách v letech 2000, 2004 a 2006.

Nicméně i v oblasti sportovní diplomacie je patrná jistá dichotomie. Severní Korea se na jednu stranu otevírá světu pořádáním přátelských a unifikčních utkání, vysíláním sportovců na prestižní soutěže a zvaním sportovců do KLDŘ. Na druhou stranu se neustále uzavírá před světovou veřejností, když nedovoluje svým sportovcům komunikovat na mezinárodních akcích s reprezentanty ostatních zemí či s médii. Rovněž rozhodnutí neparticipovat na spolupořádání velkých sportovních akcí, jakými byly Olympijské hry 1988 nebo Mistrovství světa ve fotbale 2002, působí kontraproduktivně. KLDŘ během jednání o případné spolupráci na organizaci výše zmíněných akcí ukázala, že není ochotná ustoupit ze svých požadavků, které by však ne vždy mohla splnit v takovém rozsahu, jaký sama deklarovala. A tak se pokaždé rozhodla opět uzavřít a akce buď bojkotovat (Letní olympijské hry v roce 1988 v Soulu), nebo vytvořit konkurenční událost (Arirang festival v roce 2002).

V duchu stejné uzavřenosti probíhají i návštěvy zahraničních sportovců, kteří jsou pod neustálým dozorem a od kterých se očekává mediální vyjádření podpory severokorejskému režimu. Jejich návštěva je pak využita k propagandě nedemokratického režimu, který k těmto účelům využívá každého sportovce, jenž má něco společného se Severní Koreou.²³

Sportovní diplomacie v rukou severokorejského režimu může sloužit k prolamování ledů a navazování kontaktů s ostatními aktéry mezinárodního společenství. Sport tak má potenciál být nástrojem pro únik z izolace, které se však severokorejský nedemokratický režim kvůli obavám o své vlastní přežití není ochoten vzdát. Nicméně tato obava je natolik velká, že i v rámci aktivit, které spadají pod plášť sportovní diplomacie, panují přísná nařízení podléhající vždy rozhodnutí centra a není zde prostor pro navazování spontánních vztahů.

²³ To je i příklad zápasníka Rikidōzana. Ač jedině, co ho se Severní Koreou pojí, je skutečnost, že se v roce 1924 narodil na území, na němž se nyní KLDŘ nachází, nic nebránilo tomu, aby mu severokorejský režim v v Pchjongjangu nechal vystavit hrobku. (Traywick, 2014b)

Literatura:

- ARRIRANG NEWS. 2016. *Rio 2016: North and South Korea unified by Olympic spirit*. [online] Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=EHlQf2zGW0Y>.
- BAE, J. 2010. South Korean Strategic Thinking toward North Korea: The Evolution of the Engagement Policy and Its Impact upon U.S.-ROK Relations. In *Asian Survey*, roč. 50, č. 2/2010, ISSN 0004-4687, s. 335 – 355.
- BBC. 2017. *North Korean hockey players return home without gifts*. BBC News. [online] Dostupné na internete: <http://www.bbc.com/news/blogs-news-from-elsewhere-39581667>.
- CHA, V. 2002. Japan-Korea Relations: The World Cup and Sports Diplomacy. In *Comparative Connections*, roč. 4, č. 2/2002, ISSN 1930-5389, s. 111 – 119.
- CHANG, M. C. 2016. *North Korean Olympic shooter wins South Korean hearts for 'one Korea' comments*. The Straitstimes. [online] Dostupné na internete: <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/north-korean-olympic-shooter-wins-south-korean-hearts-for-one-korea-comments>.
- CHINOY, M. 1998. *North Korean's hoop dreams a tall order*. CNN. [online] Dostupné na internete: <http://edition.cnn.com/WORLD/asiapcf/9809/25/nkorea.player/>.
- CIA The World Factbook. 2017. *East & Southeast Asia: Korea, North*. [online] Dostupné na internete: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html>.
- CROUCH, A. 2016. *Korean Unification Flag*. Flag Institute. [online] Dostupné na internete: <http://www.flaginstitute.org/wp/2015/06/korean-unification-flag/>.
- DUERDEN, J. 2008. *Chosun one prepares for crucial qualifier*. The Guardian. [online] Dostupné na internete: <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/north-korean-olympic-shooter-wins-south-korean-hearts-for-one-korea-comments>.
- DUERDEN, J. 2010. *Jong Tae-se is North Korea's answer to Wayne Rooney*. The Guardian. [online] Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/football/2010/may/30/jong-tae-se-north-korea-wayne-rooney>.
- EISENHART, D. J. 2015. *Taekwondo: How do North and South Korean martial arts differ?* Quora. [online] Dostupné na internete: <https://www.quora.com/Taekwondo-How-do-North-and-South-Korean-martial-arts-differ>.

- GOLDMAN, A. L. 2002. *Choi Hong Hi, 83, Korean General Who Created Tae Kwon Do*. The New York Times. [online] Dostupné na internete: <http://www.nytimes.com/2002/06/29/sports/choi-hong-hi-83-korean-general-who-created-tae-kwon-do.html>.
- GREEN, T. A., ed. 2003. *Martial Arts in the Modern World*. United State of America: Praeger Publishers, 2003. 322 s., ISBN 0–275–98153–3.
- Guinness World Records. 2017. *Largest gymnastic display*. [online] Dostupné na internete: <http://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-gymnastic-display>.
- GUTTMANN A. 2003. Sport, Politics and the Engaged Historian. In *Journal of Contemporary History*, roč. 38, č. 3/2003, ISSN 00220094, s. 363 – 375.
- KANG, T. 2013. *North Korea expresses interest in 2018 Pyeongchang Olympics*. The Hankyoreh. [online] Dostupné na internete: http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_northkorea/602104.html.
- KIM, J. I. 1989. On Popularizing Physical Training and Sport and Developing Sporting Skills Rapidly. *Talk to the Officials in the Field of Physical Training and Sport*. Dostupné na internete: <http://www.korea-dpr.info/lib/Kim%20Jong%20I%20-%204/ON%20POPULARIZING%20PHYSICAL%20TRAINING%20AND%20SPORT%20AND%20DEVELOPING%20SPORTING%20SKILLS%20RAPIDLY.pdf>
- KUDLÁČOVÁ, L. 2014. Poskytovatelé humanitární a rozvojové pomoci do Korejské lidově demokratické republiky. In *Mezinárodní vztahy*, roč. 49, č.2/2014, ISSN 0323-1844, s. 52 – 80.
- LANDLER, M. 2009. *North Korea Says It Will Halt Talks and Restart Its Nuclear Program*. The New York Times. [online] Dostupné na internete: <http://www.nytimes.com/2009/04/15/world/asia/15korea.html?ref=global-home>.
- LEE, J. H. 2016. *North Korean Gymnast's Selfie Goes Viral, but Her Bio Is Sparse*. The New York Times. [online] Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2016/08/12/sports/olympics/north-korean-gymnasts-selfie-goes-viral-but-her-bio-is-sparse.html>.
- LEVIN, N. D. – HAN Y. 2002. *Sunshine in Korea: the South Korean Debate over Policies Toward North Korea*. Pittsburg: RAND, 2002. 143 s. ISBN 0-8330-3321-2.
- LITAO, L. 2017. *Ex-NBA star's visit to Pyongyang welcome*. China Daily. [online] Dostupné na internete: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2017-06/16/content_29766041.htm.

- MANHEIM, J. B. 1990. Rites of Passage: The 1988 Seoul Olympics as Public Diplomacy. In *The Western Political Quarterly*, roč. 3, č. 2/1990, ISSN 0043-4078, s. 279 – 295.
- MARANDOLA, S. – SHIVJI, S. 2017. *How hockey players from a Montreal beer league ended up facing off in North Korea*. CBC News. [online] Dostupné na internete: <http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/hockey-north-korea-1.4043250>.
- MARKOVITS, A. S. – RENSMANN, L. 2010. *Gaming the World: How Sports Are Reshaping Global Politics and Culture*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2010. 360 s. ISBN: 9780691162034.
- MERKEL, U. 2008. The Politics of Sport Diplomacy and Reunification in Divided Korea. In *International Review for Sociology of Sport*, roč. 43, č. 3/2008, ISSN 1461-7218, s. 289 – 311.
- MERKEL, U. 2012. Sport and Physical Culture in North Korea: Resisting, Recognizing and Relishing Globalization. In *Sociology of Sport Journal*, roč. 29, č. 4/2012, ISSN 0741-1235, s. 506 – 525.
- MULLEN, J. – SMITH-SPARK, L. – WATKINS, T. 2014. *Family of American held in North Korea 'appalled' by Dennis Rodman's outburst*. CNN. [online] Dostupné na internete: <http://edition.cnn.com/2014/01/07/world/asia/north-korea-dennis-rodman/index.html>.
- MURRAY, S. 2013. Moving Beyond the Ping-pong Table: Sport diplomacy in the Modern Diplomatic Environment. In *Public Diplomacy Magazine*, roč. 9, winter 2013, s. 11 – 17.
- NAKAMURA, D. 1997. *At 7-Foot-9 North Korean A Very Tall Order*. The Spokesman-Review. [online] Dostupné na internete: <http://www.spokesman.com/stories/1997/aug/19/at-7-foot-9-north-korean-a-very-tall-order/>.
- NORTH KOREAN ECONOMY WATCH. 2005. *Against the odds, North Korea begins race for sports sponsorship*. [online] Dostupné na internete: <http://www.nkeconwatch.com/2005/04/13/against-the-odds-north-korea-begins-race-for-sports-sponsorship/>.
- NYE, J. 2004. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2014. 191 s. ISBN 1–58648–306–4.
- PARK, J. 2016. *Ask a North Korean: How is sport viewed in the DPRK?* NK News. [online] Dostupné na internete: www.nknews.org/2016/07/ask-a-north-korean-how-is-sport-viewed-in-the-dprk/.

- PARK, Y. 2017. *North Korea dismiss Moon call for united Pyeongchang team*. Reuters. [online] Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/us-olympics-pyeongchang-northkorea-south-idUSKBN19H0YC>.
- POVTAK, T. 1998. *NBA teams drooling over 7–9 Michael Ri*. Deseret News. [online] Dostupné na internete: <http://www.deseretnews.com/article/633335/NBA-teams-drooling-over-7-9-Michael-Ri.html>.
- RADCHENKO, S. 2011. *Sport and Politics on the Korean Peninsula - North Korea and the 1988 Seoul Olympics*. Wilson Center. [online] Dostupné na internete: <https://www.wilsoncenter.org/publication/sport-and-politics-the-korean-peninsula-north-korea-and-the-1988-seoul-olympics>.
- ROUBAL, P. 2003. *Politics of Gymnastics. Mass Gymnastic Displays under Communism in Central and Eastern Europe*. In *Body and Society*, roč. 9, č. 2/2003, ISSN 1460-3632, s. 1 – 25.
- RYALL, J. 2016. *North Korean athletes fall short of Kim Jong-un's medal target in Rio Olympics*. The Telegraph. [online] Dostupné na internete: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/23/north-korean-athletes-fall-short-of-kim-jong-uns-medal-target-in/>.
- SCHAEFER, G. 2017. *Love of hockey helps father and son connect with North Koreans*. Vancouver Sun. [online] Dostupné na internete: <http://vancouversun.com/news/local-news/love-of-hockey-helps-father-and-son-connect-with-north-koreans>.
- SHEARER, D. 2014. *To Play Ball, Not Make War. Sports, Diplomacy and Soft Power*. In *Harvard International Review*, roč. 36, č. 1/2014, ISSN 0739-1854, s. 53 – 57.
- SILBERMAN, L. [nedatováno] Undated. *Rodman's Revelations*. Du Jour. [online] Dostupné na internete: <http://dujour.com/culture/dennis-rodman-north-korea-kim-jong-un-interview/2/>.
- TAYLOR, A. 2012. *What The Olympic Games Are Like For North Korean Athletes*. Business Insider. [online] Dostupné na internete: <http://www.businessinsider.com/north-korean-athletes-an-isolated-life-inside-the-olympic-camp-2012-8>.
- TAYLOR, A. 2016. *The Olympics are tough for all athletes. For North Koreans, they're worse*. The Washington Post. [online] Dostupné na internete: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/10/the-olympics-are-tough-for-all-athletes-for-north-koreans-theyre-worse/?utm_term=.5a579b0a1f84.

- THE NEW YORK TIMES. 2014. *Is Peaceful Korean Unification Possible?* [online] Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2014/12/12/opinion/is-peaceful-korean-unification-possible.html>.
- TRAYWICK, C. A. 2014a. *The Sad Backstory of North Korea's First Basketball Diplomat*. Foreign Policy. [online] Dostupné na internete: <http://foreignpolicy.com/2014/01/08/the-sad-backstory-of-north-koreas-first-basketball-diplomat/>.
- TRAYWICK, C. A. 2014b. *North Korea's Pro-Wrestling Propaganda Machine*. Foreign Policy. [online] Dostupné na internete: <http://foreignpolicy.com/2014/05/19/north-koreas-pro-wrestling-propaganda-machine/>.
- Vice Sports. 2016. *Kim Jong-un Reportedly Wants North Korea To Produce The Next Lionel Messi*. [online] Dostupné na internete: https://sports.vice.com/en_us/article/z4aama/kim-jong-un-reportedly-wants-north-korea-to-produce-the-next-lionel-messi.
- WERTZ, D. 2016. *DPRK Diplomatic Relations*. The National Committee on North Korea. [online] Dostupné na internete: <http://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/dprk-diplomatic-relations>.
- World Taekwondo. 2017. *WTF Rebrands to World Taekwondo*. Seoul: WTF Seoul Headquarters. [online] Dostupné na internete: <http://www.worldtaekwondo.org/wtf-rebrands-to-world-taekwondo/>.
- YOO, J. 2017. *N. Korean taekwondo practitioners stage historic performance in S. Korea*. Yonhap News Agency. [online] Dostupné na internete: <http://english.yonhapnews.co.kr/news/2017/06/24/0200000000AEN20170624004200315.html>.
- YU, J. 2008. China's Foreign Policy in Sport: The Primacy of National Security and Territorial Integrity concerning the Taiwan Question. In *The China Quarterly*, č. 194/2008, ISSN 0305-7410, s. 294 – 308.
- ZÁKRAVSKÝ, J. 2016. Sport a mezinárodní vztahy. Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky. In *Central European Journal of Politics*, roč. 2, č. 2/2016, ISSN 2464-479X, s. 15 – 36.